i ¶ THEOPHIL. Conſiderandum eſt turbæ deſiderium, nam cum Sol occidiſſet, adducunt ad eum infirmos, non a tempore impediti. vnde dicitur. {Cum autem Sol occidiſſet, omnes qui habebant infirmos varijs languoribus, ducebant illos ad eum.} ORIG. Ideo quidem circa Solis occaſum, ideſt elapſa die, illos educebant, quia vere cundabantur vel timebant Phariſæos, vel quia de die intenti erant circa alia, vel quia putabant non licere ſanare in Sabbato, ipſe autem ſanabat eos: vnde ſequit. {At ille ſingulis manus imponens curabat omnes.} CYRI. Quamuis autem vt Deus potuiſſet oẽs verbo pellere morbos: tamen tãgit eos, oſtendens propriam carnem efficacem ad præſtanda remedia: nam caro Dei erat. Sicut enim ignis appoſitus vaſi ęneo imprimit ei propriæ caliditatis effectum, ſic omnipotens Dei verbũ,

i Cum autem Sol occidiſſet, omnes qui habebant infirmos varijs languoribus, ducebant illos ad eum, at ille ſingulis manus imponens curabat eos. Exibant autem dæmonia a multis clamantia & dicentia, quia tu es filius Dei. Et increpans non ſinebat ea loqui, quia ſciebant ipſum eſſe Chriſtum.

K Facta autem die, egreſſus ibat in deſertum locum, & turbæ requirebant eum, & venerunt vſque ad ipſum, & detinebant illum ne diſcederet ab eis. Quibus ille ait: Quia & alijs ciuitatibus oportet me euangelizare regnum Dei, quia ideo miſ- ſus ſum. Et erat prædicans in ſynagogis Galileæ.

cum vniuit ſibi veraciter aſſumptum templum ex virgine animatum & intellectum particeps ſuæ poteſtatis eius effectum inſeruit. Tangit & nos, immo potius nos illum tangamus, quatenus H & nos ab animarum infirmitatibus liberet, necnon a dæmonum impugnatione & ſuperbia. Sequitur enim: {Exibant autem dæmonia a multis clamantia & dicentia, quia tu es filius Dei.} BEDA. Dæmonia filium Dei confitentur, & ſicut poſtea dicitur: {Sciebant ipſum eſſe Chriſtum} quia cum ieiunio fatigatum eum diabolus videret, verum hominem intellexit: ſed quia tentando non præualuit, vtrum filius Dei eſſet dubitabat. nunc autem per ſignorum potentiam, vel intellexit vel potius ſuſpicatus eſt eſſe filium Dei. Non igitur ideo Iudæis eum crucifigere perſuaſit, quia Chriſtum ſiue Dei filium non eſſe putauit, ſed quia ſe morte illius non vidit eſſe damnãdum. De hoc enim myſterio a ſæculis abſcondito dicit Apoſtolus, quòd nemo principum huius ſæculi cognouit. Si enim cognouiſſent, numquàm Dominum gloriæ crucifixiſſent. CHRY. In hoc autem quòd ſequitur: {Et increpans non ſinebat ea loqui.} percipe Chriſti humilitatem. Non I ſinebat vt dæmones immundi eum manifeſtarent. non enim oportebat eos ſubripere officij Apoſtolici gloriam, nec decebat Chriſti myſterium lingua fœda publicari. THEO. Quia non eſt ſpecioſa laus in ore peccatoris, vel quia nolebat inuidiam accendere Iudæorum, ex hoc quòd ab omnibus laudaretur. BEDA. Ipſi autem Apoſtoli præcipiuntur reticere de illo, ne diuina maieſtate prædicata, paſſionis diſpenſatio differretur.

K ¶ CHRY. Poſtquàm ſatis vtilitatis populis per miracula eſt collatum, oportebat eum abeſſe, maiora nãque putantur miracula poſt abſentiam operantis, dum ipſa magis exclamant, & vice vocis fruuntur: vnde dicitur: {Facta autem die egreſſus ibat in deſertum locum. GRAECVS. Abiit etiam in deſertum, vt Marcus dicit & orabat, non quòd ipſe oratione indigeret, ſed vt nobis bonę operationis fieret forma. CHRY. Phariſæi quidẽ ipſis prodigijs prædicantibus potentiam Chriſti ſcãdalizabantur. Populi vero eloquia audientes acquieſcebant & ſequebantur. vnde ſequitur: {Et turbæ requirebant eum, & venerunt vſque ad K ipſum & detinebant illum, ne diſcederet ab eis.} non quidem aliqui primatum, aut Scribarum, ſed quoſcumque malitiæ fucus non denigrauerat: & illæſam habebant conſcientiam. GRAECVS: Quod autem Marcus dicit Apoſtolos perueniſſe ad eum dicẽtes, quòd omnes quærunt te: Lucas vero dicat populos perueniſſe, nõ diſcrepant ab inuicem. Applicuerant enim ad ipſum populi Apoſtolorum ſequentes veſtigia. Dominus autem gaudebat detentus, ſed mandabat vt eum dimitterent, vt etiam alij participes forent eius doctrina, quaſi tempore ſuæ præſentiæ non multum duraturo. vnde ſequitur. {Quibus ait: Quia & alijs ciui. oportet me Euan. reg. Dei, quia ideo miſſus ſum.} Marcus dicit: Ad hoc veni oſtendens diuinitatis eius celſitudinem, & voluntariam exinanitionem. Lucas vero dicit. Ad hoc miſſus ſum, ideſt incarnationem oſtendens, necnon beneplacitum patris miſſionem appellans. & ille quidem ſimpliciter dicit: Vt prædice, iſte vero regnum Dei adiungit, quod eſt ipſe Chriſtus. CHRY. Simul etiam conſidera, quòd poterat in eodem loco manendo, omnes attrahere ad ſe, non

F tamen hoc fecit, præbens nobis exemplum vt perambulemus & requiramus pereuntes, ſicut paſtor ouem perditam, & medicus accedit ad infirmum. vna enim anima recuperata, poterit aliquis mille delicta abolere. vnde & hic ſequitur: {Et erat prædicans in ſynagogis Galileæ} frequẽtabat quidem ſynagogas, docens illos, quòd non eſſet ſeductor, nã ſi iugiter inhabitata coleret, diffammarẽt eum velut latitantẽ. BEDA. Si autem occaſus Solis myſtice mors Domini exprimitur, die redeunte reſurrectio illius indicatur, cuius manifeſtata luce a credẽtiũ turbis requiritur & in gentium deſerto inuentus, ne abeat detinetur, maxime cum hoc contigerit prima Sabbati, quo reſurrectio celebrata eſt.

CAPVT V.

G Factum eſt autem, cum turbæ irruerent in eum vt audirent verbũ Dei, & ipſe ſtabat ſecus ſtagnum, Geneſareth. Et vidit duas naues ſtantes ſecus ſtagnum piſcatores autem deſcenderant & lauabant rhetia. Aſcendens autem in vnam nauim quæ erat Simonis, rogauit eum a terra reducere puſillum. Et ſedens docebat de Nauicula turbas.

CAPVT V.

AMBRO. Vbi Dominus ĩpertiuit multis varia genera ſanitatum, nec tempore nec loco cæpit a ſtudio ſanãdi turba cohiberi, veſpera incubuit, ſequebãtur, ſtagnum H occurrit & turbæ vrgebant. vnde dicitur: {factum eſt autem cum turbæ irruerent in eum. CHRY. Erant enim ei connexi diligentes eum & mirantes, tenere cupientes. Quis enim diſceſſiſſet, dum huiuſmodi miracula faciebat? qui voluiſſet ſolam proſpicere faciem & os talia loquens: neque enim in agendo miracula ſolum admirabilis erat, ſed viſus eius abundabat plurima gratia. vnde & loquentem eum audiunt in ſilentio, ſeriem locutionis non irrumpentes. dicitur enim. {Vt audirẽt verbum Dei, & ipſe ſtabat ſecus ſtagnum Geneſareth.} BEDA: Stagnum Geneſareth idem dicunt eſſe quod mare Galileæ, vel mare Tyberiadis. ſed mare Galileæ ab adiacente prouincia dicitur, mare autem Tyberiadis a ꝓxima ciuitate. Porro Geneſareth a laci ipſius natura, quæ criſpantibus aquis de ſeipſo ſibi excitare auram perhibetur Græco vocabulo quaſi generans ſibi auram dicitur. neque enim in ſtagni morem ſternitur aqua, ſed frequentibus auris ſpirantibus agitatur, I hauſto dulcis & ad potandum habilis. Sed Hebreæ linguæ conſuetudine omnis aquarum congregatio, ſiue dulcis ſiue ſalſa mare nũcupatur. THEOPHI. Fugit autem Dominus gloriam quanto magis ipſa eum ſequebatur: & ideo a turbis ſe ſeparans aſcendit in Nauem: {Et vidit du. Na. ſtantes ſecus ſta. piſca. au. deſcen. & laua. rhetia. CHRY. Quod ſignum erat vacationis. Secundum vero Matthæum inuenit eos reficientes rhetia, tantus enim erat paupertatis exceſſus, vt laniata repararent, noua nequeuntes habere: volens autem diligenter congregare ſpectaculum, vt nemo remaneret poſt tergum, ſed omnes facie ad faciem cernerent, aſcendit in Nauim· vnde dicitur: {Aſcen. au. in vnam Na. quæ erat Simon. roga. eum a ter. redu. puſillum.} THEO. Vide autem Chriſti manſuetudinem, quomodo rogat Petrum, & Petri obedientiam, quomodo in omnibus fuit obediens. CHRY. Poſtquàm vero multa peregerat miracula, iterum doctrinam proponit, & exiſtens in mari piſcatur exiſtentes in terra. vnde ſequitur· {Et ſedens do. tur. de Nauicula.} GREG· Nazanzenus, Cunctis condeſcendens, vt a profundis extrahat piſcem, hominem ſcilicet K natantem in mobilibus rebus & amaris huius vitæ procellis. (Hom. de repudio.) BEDA: Myſtice autem duę Naues circũciſionem, & præputiũ figurant, quas videt Dominus, quia in vtroque populo nouit qui ſunt eius, & ad futuræ vitæ tranquillitatem quaſi ad littus videndo, hoc eſt miſericorditer viſitando prouehit. Piſcatores ſunt Eccleſiæ Doctores, qui nos per rethe fidei compræhendunt, & quaſi littori ſic terræ viuentium aduehunt. Sed hæc rhetia modo laxantur in capturam, modo lota plicantur, quia non omne tempus eſt habile doctrinæ, ſed nunc exercenda eſt lingua Doctoris, & nunc ſuimet cura gerenda. Nauis Simonis eſt Eccleſia primitiua de qua Paulus dicit: Qui operatus eſt Petro in Apoſtolatum circumciſionis: bene vna dicta, quia multitudinis credẽtium erat cor vnum & anima vna. AVG. De Quæſt. Euange. De qua docebat turbas, quia de authoritate Eccleſiæ docet gentes. (Lib. 2. ca. 2.) quòd autem Dominus aſcendens in Nauim rogat eum a terra reducere puſillum, ſignificat temperate vtendum verbo ad turbas, vt nec terrena eis præcipiantur, nec a terrenis in profunda ſacramentorum recedat.

Vel

Vel prius in proximis regionibus gentibus prædicandum, vt qđ A poſtea dicit: Duc in altum, ad remotiores gentes poſtea prædicandum præcipiat.

b ¶ CYRIL. Poſtquàm ſufficienter populum docuerat, regreditur iterum ad magnificentias proprias, & per piſcatoria miniſteria piſcatur diſcipulos. vnde ſequitur: {Vt au. ceſſa. loqui, dixit ad Simonẽ, Duc ĩ altum, & laxate rhe. veſtra in capturam.} CHRY. Condeſcendens enim hominibus ſicut Magos ꝑ ſydus vocauit, ſic & piſcatores per piſcatoriam artẽ. THE. Petrus autem non diſtulit. vnde ſequitur: {Et reſpon. Simõ di. illi: Præceptor per totam noctem laborantes nihil cæpimus.} Non autem addidit: Non te audiam, nec ſecundis laborib' me

b Vt ceſſauit autem loqui, dixit ad Simonem: Duc in altum, & laxate rhetia veſtra in capturam. Et reſpondens Simon dixit illi: Pręceptor, per totam noctem laborantes nihil cępimus, in verbo autem tuo laxabo rhete. Et cum hoc feciſſet, concluſerunt piſcium multitudinẽ copioſam. Rumpebatur autem rhete eorum. Et annuerunt ſocijs, qui erant in alia Naui, vt venirent & adiuuarent eos. Et venerunt & impleuerunt ambas Nauiculas ita vt pene mergerent.

exponam, ſed magis ſubdidit: {In verbo autem tuo laxabo rhete.} Quia vero turbam de nauicula Dominus inſtruxerat, non ſine mercede nauiculæ Dominum dereliquit, dupliciter beneficians ipſum, quia primo dedit ei multitudinem piſcium, & deinde diſcipulum ipſum fecit. vnde ſequitur: {Et cum hoc feciſſet, concluſerunt piſcium multitudinem copioſam.} Tot autem piſces cępit, vt non poſſet eos foras educere, ſed a ſocijs auxilium peteret. vnde C ſequitur: {Rumpebatur autem rhete eorum. Et annuerunt ſocijs qui erant in alia naui, vt venirent & adiuuarent eos.} Per nutum ipſos vocat, quia ex ſtupore propter capturam piſcium loqui non poterant. & ſequitur de eorum auxilio cum dicitur: {Et venerunt & impleuerunt ambas Naui. ita vt pene mergerentur.} AVG. (Lib. 4. c. 9.) De Con Euang. Ioannes quidem videtur ſimile miraculum dicere: ſed illud longe aliud eſt, quod factum eſt poſt reſurrectionem Domini ad mare tyberiadis, ibi enim non ſolum ipſum tempus valde diuerſum eſt, ſed etiam res ipſa plurimum diſtat. nam rhetia illic in dexteram partem miſſa, centum quinquagintatres piſces cæperunt, magnos quidem, ſed pertinuit ad Euangeliſtam dicere, quòd cum tam magni eſſent rhetia non ſunt diſrupta. reſpicientem ſcilicet ad hoc factum quod Lucas commemorat, vbi præ multitudine piſcium rhetia rumpebantur. AMBRO. Myſtice autem nauis Petri ſecundum Matthæum fluctuat, ſecũdum Lucam D repletur piſcibus, vt & principia Eccleſiæ fluctuantis, & poſteriora exuberãtis agnoſcas. Non turbatur iſta quæ Petrum habet, turbatur illa quæ Iudam habet, in vtraque Petrus, ſed qui ſuis meritis firmus eſt, turbatur alienis. Caueamus igitur proditorem, vt per vnum plurimi fluctuemus. Illic turbatio vbi modica fides, hic ſecuritas vbi perfecta dilectio. Denique etſi alijs imperatur, vt laxent rhetia ſua, ſoli tamen Petro dicitur: Duc in altum, hoc eſt in profundum diſputationum. Quid eſt tam altum quàm ſcire Dei filium? Quæ ſunt autem Apoſtolorum quæ laxari iubentur rhethia, niſi verborum complexiones, & quaſi quidam orationis ſinus & diſputationum receſſus, qui eos quos cæperint non amittant? Et bene Apoſtolica inſtrumenta piſcandi rhetia ſunt, quæ non captos perimunt ſed reſeruant, & fluctuantes de infimis ad ſuperna tranſducunt. Dicit autem: {Præceptor per totam noctem laborantes nihil cæpimus} quia non hoc humanæ facundiæ opus, ſed ſupernæ vocationis eſt munus. Qui autem nihil ante cæperãt, E magnam in verbo Domini concludunt piſcium multitudinem. CYRIL. Hoc autem fuit figura futuri: non enim incaſſum laborabunt Euangelicæ doctrinæ rhete tendentes, ſed greges gentium aggregabunt. AVG. (Lib. 2. q. 2.) De Quæſt. Euan. quòd autem rhetia rumpebantur piſcium copia, & Nauiculæ implete ſunt, ita vt pene mergerentur, ſignificat hominum carnalium multitudinem tantam futuram in Eccleſia, vt etiam diſruptione pacis per hæreſes & ſciſmata ſcinderentur. BEDA: Rumpitur autem rhete, ſed non labitur piſcis, quia ſuos Dominus inter perſequentium ſcandala ſeruat. AMBRO. Alia autem Nauis eſt Iudæa, ex qua Ioannes & Iacobus eliguntur. Hi igitur de ſynagoga ad Nauim Petri, hoc eſt ad Eccleſiam conuenerunt, vt implerent ambas Nauiculas, omnes enim in nomine Ieſu genufle ctunt, ſiue Iudæus ſiue Græcus. BEDA. Vel alia Nauis eſt Eccleſia gentium, quæ & ipſa vna Nauicula non ſufficiente piſcibus impletur electis: quia nouit Dominus qui ſunt eius, & apud ipſum certus eſt ſuorum numerus electorum, dumq; tot in Iudæa credituros non inuenit quot ad fidem vitamq; prædeſtinatos nouit æternam, quaſi

A alterius Nauis receptacula piſcibus quærens ſuis. Corda quoque gentium fidei gratia replet, & bene rupto rheti ſocia Nauis aduocatur. Quando autem Iudas proditor, Simon magus, Ananias & Saphira, & multi diſcipulorum abierunt retro, ac deinde Barnabas & Paulus a gentium ſunt Apoſtolatu ſegregati. AMBRO. Poſſumus tamen & aliam Eccleſiam intelligere Nauim alterius, ab vna enim plures Eccleſiæ deriuant. CYRIL. Innuit autem ſocijs vt auxiliarentur eis. Multi enim ſequũtur Apoſtolorum labores, & prius illi qui Euangeliorum ediderũt ſcripturas, poſt quos alij præſides & populorũ Paſtores, & in deitatis doctrina periti. BEDA: Harum autem impletio nauiũ in fines ſęculi creſcit, ſed ꝙ impletæ merguntur, hoc eſt in

c Quod cum videret Simon Petrus, procidit ad genua Ieſu dicens: Exi a me Domine, quia homo peccator ſum. Stupor enim circundederat eum, & omnes qui cum illo erant in captura piſcium quam cæperant. Similiter autem Iacobum & Io- B annem filios Zebedæi, qui erant ſocij Simonis. Et ait ad Simonem Ieſus: Noli timere, ex hoc iam homines eris capiens. Et ſubductis ad terram nauibus, relictis omnibus, ſecuti ſunt eum.

ſubmerſione præmuntur, non enim ſunt ſubmerſę ſed periclitatę. Apoſtolus exponit dicens: In nouiſſimis diebus erunt tempora periculoſa, & erunt homines ſeipſos amantes, & cætera. nam mergi naues eſt, homines in ſæculo ex quo electi per fidem fuerant morum prauitate relabi.

c ¶ AMBROSIVS. Admirabatur Petrus dona diuina, & C quo plus metuerat præſumebat magis. vnde dicitur: {Quod cum vide. Simon Petrus proci. ad ge. Ie. di. Exi a me Domine, quia homo peccator ſum.} CYRIL. Reducens enim ad conſciẽtiam patrata delicta, tremit & trepidat & velut immundus mundum non credat ſe poſſe ſuſcipere, acceperat enim a lege diſtinguẽdum eſſe inter maculatum & ſanctum. GREGO. Niſſenus. Cum enim mandaſſet demergere rhetia, tãta copia piſcium capta eſt, q̃tum ipſe maris Dominus & terræ voluerat. Vox enim verbi ſemper eſt vox virtutis, cuius præcepto in origine mundi lux, & cæteræ creaturæ prodibant. In his admiratur Petrus. vnde ſequitur: {Stupor enim circũ. eum, & om. qui cum illo erant in captu. piſc. quam cæpe. ſimiliter autem Iaco. & Ioan. fili. Zebe. qui erant ſo. Simonis. AVG. de Conſen. Euan. (Lib. 2. c. 17.) Andream non nominat, qui tamen intelligitur in ea naui fuiſſe ſecundum Matthæi & Marci narrationem. Sed & ait ad Simonem Ieſus: Noli timere. AMB. Dic & tu: {Exi a me Domine, quia peccator ſum.} vt reſpondeat D Deus. {Noli timere.} Indulgenti Domino peccatum fatere. Vides quàm bonus Dominus, qui tantum tribuit hominibus, vt viuificandi habeant poteſtatem. vnde ſequitur: {Ex hoc iam homines eris capiens. BEDA. Hoc ad ipſum Petrum ſpecialiter pertinet, exponit enim ei Dominus quid hæc captura piſcium ſignificet, quòd. ſ. ipſe ſicut nunc per rhetia piſces, ſic aliquando per verba ſit capturus homines, totuſque facti huius ordo quid in Eccleſia cuius ipſe typum tenet quotidie geratur oſtendit. CHRY. Cõſidera autem eorum fidem & obedientiã. habentes enim opus præ manibus appetibilis piſcationis, cum audiſſent mandantem non diſtulerunt. ſed relictis omnibus ſequebantur. Talem enim obedientiam requirit a nobis Chriſtus, vt eam non prætermittamus. etiam ſi aliquid valde neceſſarium vrgeat. Vnde & ſequitur; {Et ſubductis ad terram nauibus relictis om. ſecuti ſunt eum.} AVG. De Conſen. Euange. (Lib. 4. c. 17.) Matthæus & Marcus breuiter hoc perſtringunt, quemadmodum geſtum ſit quod Lucas hic apertius E explicauit. Hoc tamen videtur diſtare, quòd tantum Petro a Domino dictum commemorat: Ex hoc iam homines eris capiens, qđ illi ambobus fratribus dictum eſſe narrauerunt. Sed potuit vtique prius hoc Petro dici, cum de capta ingenti multitudine piſcium miraretur, quod Lucas inſinuauit ambobus poſtea, quod illi duo commemorauerunt. vel intelligendum eſt hoc primo fuiſſe factũ quod Lucas commemorat, nec tunc eos a Domino vocatos, ſed tãtum fuiſſe prædictum Petro, ꝙ homines eſſet capturus, non autem ꝙ nũquàm piſces eſſet capturus, vnde datur locus intelligere eos ad capturam piſcium remeaſſe, vt poſtea fieret quod Matthæus & Marcus narrant, tunc non ſubductis ad terram nauibus tanq̃ cura redeundi: ſed ita eum ſecuti ſunt, tanquàm vocantem aut iubentem. Sed ſi ſecundum Ioannem, iuxta Iordanem ſecuti ſunt eũ Petrus & Andreas, quomodo ab alijs Euangeliſtis dicitur, quòd eos in Galilæa piſcantes inuenit, & ad diſcipulatum vocauit? niſi quia intelligendum eſt, non ſic eos vidiſſe Dominum iuxta Iordanem, vt ei inſeparabiliter cohærerent, ſed tantum cognouiſſe quis eſſet, eumq; miratos ad propria remeaſſe. AMBRO. Myſtice

autem

autem quos Petrus in verbo capit, in verbo credidit, negat ſuam predam, negat ſuum munus: {Exi inquit a me Domine.} Noli timere & tu quæ tua ſunt Domino deferre, quia quæ ſua ſunt nobis ille conceſſit. AVGV. De Quæ. Euang. Vel aliter ex perſona Eccleſiæ carnalibus hominibus plene Petrus dicit: {Exi a me quia homo peccator ſū.} tanquam Eccleſia turbis carnalium impleta, & eorum moribus penè ſubmerſa, regnū ſpiritualium in quibus maxime perſona Chriſti eminet, a ſe quodammodo repellit. Non enim hoc voce linguæ dicunt homines bōis miniſtris Dei, vt eos a ſe repellant, ſed voce morum & actuum ſuadent a ſe recedi, ne per bonos regantur, & eo vehementius quo deferūt eis honorem vt honorificentiam eorum, ſignificauerit Petrus cadés ad pedes Domini, mores autem in eo, quòd dixit: {Exi a me.} BEDA. Confortat autem Dominus timorem carnalium, ne quis vel de ſua conſcientia culpæ tremens, vel de aliorum innocentia ſtupens ſanctitatis iter formidet aggredi. AVG. De Quæſt. Euang. Dominus autem dum non receſſit ab eis ſignificat in bonis, & ſpiritualibus viris non eſſe oportere hanc voluntatem, vt peccatis turbarum commoti, quo quaſi ſecurius tranquilliusque viuant, munus Eccleſiaſticum deſerant, quòd autem ſubductis ad terram nauibus, relictis omnibus ſecuti ſunt eum, poteſt ſignificare finem temporis quo ab huius mundi ſalo, qui Chriſto inhæſerunt pœnitus receſſuri ſunt.

Lib.2.q.2.

Lib.2.q.2.

d Et factum eſt cum eſſet in vna ciuitatum, & ecce vir plenus lepra videns Ieſum, & procidens in faciem ſuam rogauit eum dicens: Domine ſi vis, potes me mundare. Et extendens Ieſus manum tetigit eum dicens. Volo: mundare. Et confeſtim lepra diſceſsit ab illo. Et ipſe præcepit illi vt nemini

G

diceret, ſed vade oſtende te Sacerdoti, & offer pro emundatione tua ſicut præcepit Moyſes in teſtimonium illis. Perambulabat autem magis ſermo de illo, & conueniebant turbæ multæ vt audirent, & curarentur ab infirmitatibus ſuis. Ipſe autem ſecedebat in deſertum, & orabat.

d ¶ AMBROSIVS. Quarto ſigno ex quo in Capharnaū Dominus venit, leproſus ſanatur. Si autem quarto die Solem illuminauit & clariorem cæteris fecit, hoc clarius opus æſtimare debemus de quo dicitur: {Et factum eſt cum eſſet in vna ciui. & ecce vir plenus lepra.} Bene vbi leproſus mundatur, certus non exprimitur locus, vt oſtendatur non vnum populum ſpecialis alicuius ciuitatis, ſed omnes populos fuiſſe ſanatos. ATHA. Adorauit autem leproſus Dominum Deum exiſtentem in corpore, & neq; propter carnem putauit eſſe creaturam verbum Dei, nec pro eo quòd verbum erat vilipendit carnem quam veſtiebat, immo vt in templo creato adorabat omnium creatorem in faciem procidens. Sequitur enim. {Et videns Ieſum & procidens in faciem rogauit eum.} AMBROSIVS. Quòd in faciem procidit humilitatis eſt & pudoris, vt vnuſquiſque de vitæ ſuæ maculis erubeſcat, ſed confeſſionem verecundia non repreſſit, oſtendit vulnus, remedium poſtulauit dicens: {Domine ſi vis, potes me mundare.} De voluntate Domini non quaſi pietatis incredulus dubitauit, ſed quaſi iniquitatis ſuæ conſcius non præſumpſit. religionis autem & fidei plena confeſſio eſt. in voluntate Domini tribuit poteſtatem. CYRILLVS. Nouerat enim leprā experimentis medicorum non cedere, ſed vidit diuina maieſtate pelli dæmones, & cæteros ab alijs valitudinibus curari, quæ conijcit diuina dextra fieri. TYTVS. Addiſcamus etiam ex verbis leproſi corporalium infirmitatum medelam non quærere, ſed diuino beneplacito totum committere, qui nouit opportuna & omnia iudicio diſpoſuit. AMBROSIVS. Eo autem ſanat genere quo fuerat obſecratus. vnde ſequitur: {Et extendens Ieſus manum tetigit illum.} Lex tangi leproſos prohibet, ſed qui Dominus legis eſt non obſequitur legi, ſed legem facit. Non ergo tetigit, quia ſine tactu mundare non poterat, ſed vt probaret quia ſubiectus non erat legi, nec contagium timebat vt homines, ſed quia contaminari non poterat, quia alios liberabat, ſimul econtrario vt lepra tactu Domini fugaretur, quæ ſolebat contaminare tangentem. THEO. Ipſius enim ſacra caro eſt purgatiua & vitam tribuens, ſicut exiſtens verbi Dei caro. AMBR. In hoc autem quod ſubdit: {Volo: mundare} habes voluntatem, habes & pietatis effectū. CYRIL. A maieſtate autem proceſſit imperioſum mandatum, qualiter igitur in ſeruis computatur vnigenitus filius, qui volendo tantummodo cuncta poteſt? Legitur de Deo patre, quòd omnia quæcūq; voluit fecit. Qui vero ſui patris poteſtate fungitur, quomodo diuerſificabitur in natura ab eo? Solent etiam quæcūque ſunt eiuſdem virtutis, eiuſdem eſſe ſubſtantiæ. Mirare tamen in his Chriſtum diuinę & corporaliter operantem. diuinum enim eſt ita velle vt præſto fiant omnia, humanum autem extendere dexteram. Vnus itaque Chriſtus ex vtriſque perficitur, eo quòd verbum caro factum eſt. GREGO. Niſſenus: Et quia cum vtraque hominis particula anima. ſ. & corpore vnita eſt deitas, per vtraque patebant ſupernę naturæ indicia. Corpus enim reconditum in ſe lumen declarabat, cum palpando præſtabat remedia, ſed anima prę-

H

I

K

F potenti voluntate diuinam oſtendebat virtutem. velut enim ſenſus tactus proprius corporis eſt, ſic & animæ voluntarius motus, vult anima, tangit corpus. AMBROSI. Dicit ergo: volo, propter Photinum, imperat propter Arrium, tangit propter Manichæum. Nihil autem medium eſt inter opus Dei atque præceptū, vt intelligas medentis affectum, virtutē operis. vnde ſequit: {Et confeſtim lepra diſceſſit ab illo.} Sed ne lepra tranſire poſſit in medicum, vnuſquiſque Dominicæ humilitatis exemplo iactantiam vitet. nam ſequitur. {Et præcepit illi vt nemini diceret. vt. ſ. doceret nō vulganda noſtra beneficia ſed premenda, vt non ſolum a mercede abſtineamus pecuniæ, ſed etiam gratiæ: aut fortaſſe illa ſilentij cauſa eſt imperati, quod meliores putabat, qui fide magis ſpontanea quàm ſperatis beneficijs credidiſſent. CYRIL. Leproſo etiam ſilente ſufficiebat ipſa negotij vox ad narrandum omnibus agnoſcentibus per eum poteſtatem curantis. CHRY. Et quia vt plurimum homines, dum ægrotant Dei ſunt memores, vt autem conualeſcunt hebetantur, mandat vt Deum præ oculis habeat, dans gloriam Deo. vnde ſequitur: {Sed vade, oſtende te Sacerdoti.} vt. ſ. mundatus leproſus committeret ſe Sacerdotis aſpectui, ac ſic per illius cenſuram numeraretur inter ſuos. AMBR. Et vt etiam intelligeret Sacerdos non legis ordine, ſed gratia Dei ſupra legem eſſe curatum, vt dum mandatur ſacrificium ſecūdum præceptum Moyſi, oſtendit Dominus quia legem nō ſolueret, ſed impleret. vnde ſequitur: {Et offer pro emun. tua ſicut præcepit Moyſes.} AVG. De Quæſt. Euang. Videtur hic approbare ſacrificium quod per Moyſen præceptum eſt, cum id non recipiat Eccleſia, quod ideo iuſſiſſe intelligi poteſt, quia nondum cæperat eſſe ſacrificium ſanctum ſanctorum, quod corpus eius eſt: nō enim oportebat auferri ſignificatiua ſacrificia priuſquàm illud quod ſignificabatur confirmatum eſſet conteſtatione Apoſtolorum prædicantium, & fide credentium populorum. AMBROSI. Vel quia lex ſpiritualis eſt, videtur ſacrificium mandaſſe ſpirituale. vnde dixit. {Sicut præcepit Moyſes.} Denique addidit: {In teſtimonium illis.} TYTVS. Hæretici perperam hoc accipiunt, dicentes in opprobrium legis eſſe dictum. Qualiter autem iuberet offerre pro emundatione ſecundum præceptum Moyſi. CYRI. Dicit ergo: In teſtimonium illis, quia ex hoc facto oſtendit Chriſtum incomparabili excellentia Moyſi præferri, quia enim Moyſes inſufficiens erat a ſorore leprę pellere morbum, orabat Dominum vt eam liberaret. ſed Saluator in poteſtate diuina protulit: Volo: mundare. CYRILLVS. Vel in teſtimonium illis, hoc eſt ad repræhenſionem eorum & ad probationem, quòd legem reuereor. Cum enim te curauerim, mitto te ad Sacerdotum experientiam, vt atteſteris mihi, quòd non ſum præuaricatus in legem. & quamuis Dominus impēdens remedia moneret nemini dicere, inſtruens nos euitare ſuperbiam, fama tamen eius volabat vndiq; inſtillans auditui cunctorum miraculum. vnde ſequitur: {Perambu. autem ma. ſer. de illo.} BEDA: Vnius autem perfecta ſaluatio multas ad Dominum cogit turbas. vnde ſequitur: {Et conueni. tur. mul. audi. & cura. ab infirmita. ſuis.} Vt enim leproſus exterius & interius ſe ſanatum doceret, perceptum beneficium, vt Marcus ait, etiam iuſſus non tacet. GREG. 6. Mora. Redemptor autem noſter per diem miracula in vrbibus exhibet, & ad orationis ſtudium in nocte pernoctat. vnde ſequitur: {Ipſe autem ſece. in deſer. & orabat.} vt perfectis videlicet prædicatoribus innuat quatenus nec actiuam amore ſpeculationis funditus deſerant, nec contemplationis gaudia operationis nimietate contemnant, ſed quieti contemplantes ſorbeant, quòd occupati erga proximos loquentes profundant. BEDA. Quod autem ſecedit orare, non ei naturæ tribuas quæ dicit: {Volo: mundare.} ſed ei quæ extendens manum tetigit leproſum, non quod iuxta Neſtorium gemina ſit filij perſona, ſed eiuſdem perſonæ ſicut naturæ, ſic & operationes ſunt duæ. GREG. Nazanzenus: Et opera quidem in populo, orationes autem in deſerto peragebat, vt plurimum ſentiens, quòd liceat parum quieſcere, vt mente ſincera cum Deo colloquamur. Neque enim ipſe indigebat remotione, quia non erat in eo quod remitteretur cum Deus eſſet, ſed vt pateat nobis, & operationis hora & altioris ſolertiæ. BEDA: Typice autem leproſus humanum genus languidum peccatis deſignat, plenum lepra, quia omnes peccauerunt & egent gratia Dei, vt ſcilicet extenta manu, i. verbo Dei humanam contingentem naturam, a priſci errorris varietate mundent, & offerant Deo pro emundatione corpora

Lib.2.q.3.

corpora ſua hoſtiam viuam. AMBRO. Si autem leprę medicina verbum eſt, contemptus verbi lepra mentis eſt. THEOPH. Vide autem, quòd poſtquàm mundatus eſt aliquis, tunc dignus eſt offerre hoc munus, ſcilicet corpus & ſanguinem Domini, quod eſt diuinæ vnitum naturæ.

A

e ¶ CYRIL. Scribæ & Phariſæi, q facti fuerāt prodigiorum Chriſti viſores, audiebant ipſum quoque docentem, vnde dicitur: {Et factum eſt in vna dierum, & Ieſus ſede. do. & erāt Phari. ſeden. & legis doc. qui vene. ex omni caſtel. Gali. & Iu. & Hieruſalem, & vir. Domini erat ad ſanā. eos.} Non quaſi mutuo acciperet poteſtatē alterius, ſed quaſi Deus & Dominus ꝓpria operabatur virtute. fiunt autem homines ſępe donorum ſpiritualium digni, ſed plerumque deficiunt ea ratione quā nouit donorum largitor, quod in Chriſto non accidit, affluebat enim in prędandis remedijs virtus diuina. Quia vero neceſſarium erat, vbi tanta Scribarum & Phariſæorum turba conuenerat, aliquid fieri ex his, quæ virtuti atteſtarentur ipſius coram eis, qui eū paruipendebant factum eſt quoddam miraculum in paralytico. in quo quia defeciſſe videbatur medicinalis ars, portabatur a proximis ad ſupernum & cæleſtem medicum. vnde ſequitur: {Et ecce viri por. in lec. homi. qui erat paralyticus & quærebant eum infer. & po. ante eum.} CHRYSO. Mirandi vero ſunt, qui paralyticum adduxerunt, qualiter cum nequiſſent intrare per oſtium, nouum aliquid & alienum attentauerunt. vnde ſequitur. {Et non inue. qua parte eum infer. præ tur. aſcen, ſupra rec.} detegentes autem tectum deponunt grabatum, & ponunt in medio paralyticū. vnde ſequitur. {Et per tegu. ſubmiſe. illum cum lec. in me. ante Ieſum.} Dicet aliquis demiſſum fuiſſe locum a quo per tegulas depoſuerunt paralytici lectum. BEDA: Hominem autem Dominus a paralyſi curaturus primo peccatorum vincula diſſoluit, vt oſtenderet eum ob nexus culparum artuum diſſolutione damnari, nec niſi his relaxatis membrorum poſſe recuperatione ſanari. vnde ſequitur. {Quorum fidem vt vi. dixit: Homo, remit. ti. pec. tua.} AMBR. Magnus Dominus qui aliorum merito ignoſcit alijs, & dum alios probat, alijs relaxat errata. Cur apud te homo collega non valeat, cum apud Deum ſeruus & interueniendi meritum & ius habeat impetrandi? ſi grauium peccatorum diffidis veniam, adhibe præcatores, adhibe Eccleſiam quæ pro te præcetur, cuius contemplatione quod tibi Dominus negare poſſet, ignoſcat. CHRY. Occurrebat autem, & in hoc ipſius patientis fides, non enim ſuſtinuiſſet ſe inferius ſubmitti, niſi crediſſet. AVG. De Con. Euan. Quod autem dicit: Homo, dimittū tur tibi peccata, ad hoc inſinuandum valet, quia homini dimittebantur peccata, qui hoc ipſo, quòd homo erat non poſſet dicere: Non peccaui ſimul etiam vt ille, qui homini dimittebat intelligeretur Deus. CHRYSO. Nos autem ſi corporaliter patimur, ſatagimus nociunm abiicere. cum vero male ſit animæ & differimus: atque ideo nec a corporis nociuis curamur. Abſcindamus igitur fontem malorum, & ceſſabunt ægritudinum fluxus. Mętu autem multitudinis ſuam intentionem aperire Phariſæi non audebant, ſed ſolum in cordibus ſuis meditabantur. vnde ſequitur. {Et cæpe. cogitare Scri. & Phari. dicentes: Quis eſt hic qui lo. blaſphemias? CYRILLVS. In quo mortis præcipitant ſententiam. Erat enim mandatum in lege, quòd quicumque blaſphemaret in Deum, morte puniretur. AMBR. Itaque ab ipſis ex operibus ſuis Dei filius accipit teſtimonium, nam & validius eſt ad fidem quod confitentur inuiti, & pernitioſius ad culpam quod negant, qui ſuis aſſertionibus relinquuntur. vnde ſequitur. {Quis poteſt peccata dimittere, niſi ſolus Deus?} Magna in fide plebis amentia, vt cum confeſſa fuerit ſolius Dei eſſe donare peccata, nō credat Deo peccata donanti. BEDA. Verum enim dicunt, qa nemo peccata dimittere, niſi Deus poteſt, qui per eos quoque dimittit quibus dimittendi tribuit poteſtatem. Et ideo Chriſtus vere Deus eſſe probatur, quia dimittere peccata quaſi Deus poteſt.

Lib.2.c.25.

e Et factum eſt in vna dierum, & ipſe ſedebat docens. Et erant Phariſæi ſedentes & legis Doctores, qui venerant ex omni caſtello Galileæ & Iudeæ & Hieruſalem, & virtus Domini erat ad ſanandum eos. Et ecce viri portantes in lecto hominem, qui erat paralyticus. Et quærebant eum inferre & ponere ante eum. Et non inuenientes qua parte illum inferrent prę turba. aſcenderunt ſupra tectum, & per tegulas ſummiſerunt eum, cum lecto in medium ante Ieſum. Quorum fidē vt vidit, dixit: Homo, remittuntur tibi peccata tua. Et cęperunt cogitare Scribę & Phariſæi dicentes. Quis eſt hic qui loquitur blaſphemias? Quis po

B

teſt dimittere peccata, niſi ſolus Deus? Vt cognouit autem Ieſus cogitationes eorum, reſpondens dixit ad illos: Quid cogitatis in cordibus veſtris? Quid eſt facilius dicere, dimittuntur tibi peccata, an dicere ſurge, & ambula? Vt autem ſciatis, quia filius hominis habet poteſtatem in terra dimittēdi peccata, ait paralytico: Tibi dico ſurge, tolle grabatum tuum, & vade in domum tuam. Et confeſtim conſurgens coram illis tulit lectum in quo iacebat, & abijt in domum ſuam magnificans Deum. Et ſtupor appræhendit omnes & magnificabāt Deū. Et repleti ſunt timore dicentes, quia vidimus mirabilia hodie.

C

D

E

AMBRO. Dominus autem ſaluos volens facere peccatores ex occultorum cognitione Deum ſe eſſe demonſtrat. vnde ſequitur: {Vt autem cognouit Ieſus cogita. eorum, reſpondens di. ad illos. Quid cogi. in cor. veſtris? CYRIL. quaſi dicat o Phariſæi qa dicitis: Quis poteſt peccata dimittere, niſi ſolus Deus? Reſpondeo vobis. Quis pōt ſecreta cordis ſcrutari, niſi ſolus Deus qui per Prophetas dicit: Ego Dominus ſcrutans corda & probās renes. CYRI. Si ergo increduli eſtis erga primum. ſ. remiſſionem peccati ecce aliud adiicio, dum intima veſtra patefacio. quin etiam aliud dū paralytici corpus cōſolido. vnde ſubdit. {Quid eſt facilius dicere dimit. ti. pec. an dicere ſur. & ambu.} Palā quidem eſt quia cōſolidare corpus facilius eſt, quanto nāque nobilior eſt anima corpore, tanto eſt excellentior abſolutio criminum. verū, quia illud non creditis, eo quòd lateat, adiiciam quod minus eſt, apertius tamen quatenus quod eſt magis occultū per hoc demōſtretur. Et quidem cum allocutus eſt infirmantem, non dixit dimitto tibi peccata, propriam exprimens poteſtatem, ſed Remittuntur tibi peccata. Cogentibus autem illis euidentius propriam declarat poteſtatem dicens. {Vt autem ſcia. quia fi. ho. pote. habet in ter. dimit. pec.} THEOPHL. Vide quòd in terra dimittit peccata. dum. n. ſumus in terra, peccata noſtra delere poſſumus. poſtquàm vero a terra tollimur, non valebimus cōfiteri, clauditur. n. ianua. CYRIL. Demonſtrat autem peccatorum veniam per corporis ſanationem. vnde ſequitur: {Ait paralytico ti. di. ſur.} Ipſam vero corporis ſanationem demōſtrat per lecti portationem. vt ſic non reputetur fantaſia quod factum eſt. vnde ſequitur: {Tolle grabatum tuum, & vade in do. tuam.} quaſi dicat. Ego volebam per tuam paſſionem curare illos qui ſani videntur: infirmātur autem in anima, ſed quia nolunt vade tuam correcturus familiam. AMBRO. Nec mora vlla ſanitatis interuenit, vnum dictorum remediorumque momentum eſt. vnde ſequitur: {Et confe. ſur. coram illis tulit lec. in quo iace. & abijt in do. ſuam magni. Deum.} CYRIL. Quo facto patuit, quòd filius hominis poteſt in terra relaxare peccata quod pro ſe & pro nobis dixerat, ipſe namque vt Deus factus homo tanquàm Dominus legis peccata dimit. Sortiti ſumus etiam nos ab eo tam mirabilem gratiam. Dictum eſt enim diſcipulis. Quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis. Quomodo autem non magis ipſe peccata dimittit, qui cæteris poteſtatē faciendi hoc tradidit? CHRY. Reges autem terreni & Principes homicidas abſoluentes a pœna præſenti liberant. a criminibus autem expiare non poſſunt. AMBR. Spectant autem ſurgentem increduli mirantur abeuntem. vnde ſequitur: {Et ſtupor appræhendit om. & magnifi. Deū.} CHRY. Paulatim ſerpunt Iudæi magnificantes Deum non tamen putant eum Deum eſſe: obſtabat enim eis caro, nec tamē erat modicum æſtimare eum præcipuum eſſe mortalium, & a Deo ꝓceſſiſſe. AMB. Diuini autem operis miracula malunt timere quàm credere. vnde ſequitur: {Et reple. ſunt ti. dicentes, quia vidimus mirabi. hodie.} Si autem crediſſent, non timuiſſent, vtique, ſed dilexiſſent. perfecta. n. dilectio foras timorem excludit. Nō ocioſa autem huius paralytici, nec anguſta medicina eſt, quoniam oraſſe præmittitur, non propter ſuffragium, ſed propter exemplum. AVG. De Quæſt. Euan. De paralytico enim poteſt intelligi animam diſſolutam membris, hoc eſt operationibus Chriſtum quærere, i. voluntatem verbi Dei. Impediri autem a turbis, ſcilicet cogitationum, niſi tecta, i. operta ſcripturarum aperiat, & per hoc ad notitiam Chriſti perueniat hoc eſt ad eius humilitatem fidei pietate deſcendat. BEDA. Et bene domus Ieſu tegulis contecta deſcribitur, quia ſub contemptibili literarum velamine ſpiritualis gratiæ virtus inuenitur. AMBRO. Vnuſquiſq; aūt eger petendo prædicatores ſalutis debet adhibere per quos noſtræ vitæ compago reſoluta actuumq; noſtrorū clauda veſtigia, verbi cæleſtis remedio reformētur. Sint igitur aliqui monitores mentis, qui animum hominis, quàmuis exterioris corporis debilitate

Lib.2.qō.4.